

zapisano na glavnem listu, ali je le za posebno priložnost, kakor je samo jasno pri pesmih za brambovce ali za mirov god. Izdaja gosp. A. Smoleta je privzela nekaj izvirnih Vodnikovih pesem, in predstavljene Anakreontove oglasnice, vendar je še mnogo pustila na stran. Gosp. bibliotekar Kastelic, kakor piše gosp. dr. Dežman v življenji Vodnikovem, ima nabirko Vodnikovih pesniških rokopisov v lasti *), in ondi se kaže še mnogo lepo pesnikovo delo. „Jeklenice“ so od tod razglašene v „Koledarčku“ leta 1854; „Vganjke“, v pesniško mero djane, so sicer že v Vodnikovi pratiki prišle na dan. Pa še je v rokopisu mirno hranjena „Ilirija zveličana“, z malimi razločki še zdaj veljavna draga resnica, zlasti če se namesti „Ilirije“ bere „Slovenija“ — ker je bila „Ilirija oživljena“ le lepa sanja brez obstanjka. Dalje je „Milje miljen“, družnik „Milice miljene“; „Brešno“, nekakošna sestra Miličina; „Pomlad“, neka zabavljica zapeljivim mestnim metuljem; nekatere „Kratke“: „Šole 1814“, „Združenci 1815“, „leto 1814“, „Kratka pa krepka“, „Slavče“, „Napitek“ za brambovce in vojake; „Vuk estrajških vojakov 1813“, poslovenjen iz nemškega; „Sklep Petelinčka“, komedije, igrane v Ljubljani 1802; „Otožnimu vina“, poskušnja, slovensko besedo tezata na celó goste rime; „Dies irae“ po slovensko; nasprot pa „Samče“, ali „Mladeneč samec“, ni izvirna Vodnikova, temuč stara ljudska pesem, po njem zapisana, kakor prav pové „Čbelica“ (IV. B. str. 84).

Zmed ljudskih pesem, ki jih je Vodnik zapisal, in „Čbelica“ večidel že naznanila, pa se težko pogrēša „Suljčba Lambergerjeva s Pegamam“; ta bi bila vredna, Vodnikovim pridjana biti, kot v spomin njegovega prvotnega nabiranja ljudskih pesem. Je namreč v trojnem, deloma različnem Vodnikovem spisu ohranjena, pa po mnogem oziru drugačna memo Zupančičeve ali Koritkove izdaje. Kaže se, da je pesem v tej podobi narbližje izvirna nekdanji, zakaj polna je nenavadnih besed in starih oblik. V izgled naj sledijo nekateri odstavki:

1. Tam stoji kviško Dunaj bel;
Kaj Pegam silni tam počel,
Vam bom junaško pesem pel.
2. Je v sredi grada tratica,
Na trati gosta lipica,
Ohlaja znojnih, senčica.
3. Pod senco miza rumena,
Obdana miza stolmi pa,
Na samcih sedi gospoda,
4. Med njimi cesar rekon, de,
Po moji misli ne je ne,
Kraljestvu našmu ne verste.
15. Ponese v lepo deželo,
Gorato našo Krajnico,
Do Lamberga na Kameno.
20. Pa v lini stara mat slonivš,
Kaj Kristopu podá, vidivš,
Kak pruhiti Pegam se, zvedivš.
30. Do Duna dirja v splav in skok;
So pri kosilu vsi okrog,
Pegamu pade žljica z rok,
42. Mu Kristop meri v stegno pah
Al zmami sam hudir mu mah,
Da Pegama ne zverne v prah.

43. Si v tretje moč povzameta,
Se konjiško zasuljčata,
Na vselej boj razločita.
49. Se prošnja milostvo prisod:
Kar želiš, tebi svojšna bod,
Dokler bo živ tvoj moški rod.

Kaže se jasno, kako tehtna je ta stara pesem za našo literarno zgodovino, tudi za oblike imen: Krajnica za Krajnsko, Dun za Dunaj.

Kar se dalje tiče podobo, v kateri so Vodnikove pesmi doslej znane, ne omenjam samo male dvanajsterke v natisu, temuč tudi besedo pesniško, obliko slovniško, in pravopis temeljit. Vodnik je svoje pesmi obilno popravljal in pilil; po dva, trije, štirje, bolj in manj popolni spisi se nahajajo od vsaktere pesmi; poznejši spisi kažejo sploh bolj gladko zvezo besed — razun kar je Vodnik bolj Ravnikarja posnemal — bolj dognano slovniško obliko, in boljši sedanjemu podobni pravopis. G. Smoletova izdaja teh poprav nič ne zná, še mnoge pogrēške vriva, kakor je že g. dr. Dežman v „Koledarčku“ opomnil. V izgled sledijo nekatere, drugač znane verstice, po poslednjem Vodnikovem pretresu:

Krajnc, tvoja dežela je zdrava,
In pridnim nje lega naj prava;
Polje, vinograd, gora, morjé,
Ruda, kupčija, tebe redé.

Na Versac stopivši sédi,
Neznán svét se teb' odpré;
Gledaj sivih pleš v sredi
Zarod žlahtnih zelj cveté.

Kós prepeva, gnjezdo znaša,
Lepo Brezen gori gré;
Nasmehljaje kosa praša:
Poješ tako zgodaj že?

Previdna odbera bi pri novi izdaji marsikaj boljšega našla memo prejšnjih izdaj. Hicinger.

Natoroznanske reči.

Kukavica.

Med mnogimi nam znanimi tičjimi plemeni je posebno kukavica vredna, da jo bolje poznamo. Težko, da je stvarnik naš ktero ptico s tako čudnimi posebnostmi nadaril kakor njo. Najčudnejše je, kar jo od vseh drugih ptic razlikuje, da ona ne zvalí sama svojih mladih, pa tudi ne hrani jih, ampak poišče si gnjezdo penice, pasteričice, kraljiča ali kakošne druge male ptičice, znese tam svoje jajce, ter ga pustí brez daljne skerbí. Sirota mala ptičica, ktero je kukavica bila obiskala! Ne samo, da noč in dan na velikem kukavičnem jajci sédi in ga greje, temveč tudi mlado požrešno ptujko mora zraven svojih ljubčkov ne samo v gnjezdu terpeti, ampak jo tudi hraniti s težavno nabranim živežem. In kakošna je plača za skerbno odrejo? Navadno pomeče mlada kukavica svoje manjše družice z gnjezda, da sama lože v njem počiva in se ošabna šopiri.

Znano je, da vsi južni Slovani lastavico, slavulja, gerlico, pasteričico in več drugih ptičic za posvečene imajo in jih ne preganjajo tako nemilo, kakor več drugih pevk. Kako pa s kukavico ravnajo? — Mično je vediti, da so Slovenci v tem obziru ravno protivniki Serbom.

Kukavica je pri Slovencih zló cenjena ptica; nje-nega prihoda se veseli staro in mlado, malo in veliko, ter pravi, da ona spomlad v klunu prinese. Stari in bolehní ljudje, ako se komu zavoljo slabosti ali zdravja potožiti hočejo, pravijo globoko izdahnivši: „Ne bom več kukavice čul!“ to je, ne bom več spomladi dočakal. Mati tolaži otroka, če jo nadleguje v zimskem času s prošnjo, da bi ga k maši pustila, s sledečimi besedami: „Le tiho bodi, kadar bo kukavica kukala in vrana zijala, tadaj bova midva k maši šla.“ Kadar spomlad pride in se kukavica v

*) Častiti gosp. bibliotekar Kastelic bi gotovo vstregel obēnim željam, ako bi kmali kmali izdal zapuščino Vodnikovo, ali če bi on ne hotel ali zavolj družih opravil ne mogel, ko bi komu drugemu dovolil kaj takega, in ta vēs sposobni mož za to delo bi bil ravno častiti gospod Hicinger. Se vé da gosp. Kastelic bi postavil primerne pogoje za izdanje; izdaja bi se potem osnovala na predplačilo ali subskripcijo, ostanki pridobka pa naj bi se obernili za namenjeni spominek. Naj bi se ta želja prevdarila! Vred.

zelenem gaji oglasi, se vse razveseli; otroci eden drugemu pripovedujejo, eden drugega poprašujejo: kdo je že letos kukavico čul? Odrašeni fantje nosijo v žepu koliko toliko dnarjev, ter pravijo, da bodo celo leto dosti dnarjev imeli, ako bodo s polno mošnjo pervikrat kukavico kukati slišali i. t. d.

Al drugače se ceni kukavica pri Serbljih. Ona ne razveseli, ampak razžali. Serblji pripovedujejo, da je kukavica bila deklica in da je brata imela, ktereja je strastno ljubila. Ko ji je pa on umerl, je tako dolgo za njim žalovala in se jokala, da se je v ptico pretvorila. Drugi pravijo, da je bratu zoperno bilo njeno klagovanje, tedaj jo je on preklel, in ona se je pretvorila v ptico. Zopet drugi pravijo, da se je Bog razserdil nad njo, kajti je tako žalovala po bratu, ktereja ji je on bil vzal, pa da jo je zategadel pretvoril v ptico. — Zato pa še dandanašnji vsaka Serbkinja, ktera je brata zgubila, milo zajoče, ako kukavico začuje, da kuka. (Vuk rečnik str. 350). Ako hoče kdo reči, da je kaj neugodno, pravi: „To je kukavno.“ — „Ja sam kukavica!“ uzdihne oni, ki ga je nesreča zadela. A. K. Cestnikov.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Dunaja 30. nov. T — k. — 23. dan t. m. smo doživeli spet slovansko besedo, pri kateri se je sošlo dokaj verlih naših rojakov. Pevci naši so tudi prav lepo zapeli „Savico“ in „Oj talasi“, ktere pesmi ste vsem tako dopadle, da ploskanja bilo ni ne konca ne kraja. Radostno smo brali v „Novicah“, da se bode očetu slovenskega pesništva, verlemu začetniku slovnika domačega, ljubljenu Valentinu Vodniku v Ljubljani napravil spominek, al — vbodlo nas je v serce vse tukajšne Slovence, ko smo brali, da bukve Vodniku v spominek bojo mnogojezičen „quodlibet“, kateri se nikakor ne bo ujemal s tem, kar je Vodnik sam „Moj spominek“ imenoval, pevajoč:

Kar mat je vučila,	Latinske, helenske,
Me mika zapét,	Tevtonske učim,
Kar starka zložila,	Za pevke slovenske
Je lično posnét.	Živim in gorim!

Vsaka reč se najbolje prileže na svojem mestu. Vodnikova slava, če tudi zgodovinskih njegovih del ne prezremo, vendar le obstaja v pesmih njegovih in v tem, kar je doveršil za slovenski jezik, za to naj bi se mu „album“ posvetil v slovenskem jeziku, — saj je on sam pel:

Versača Parnasa
Zgol svojega znam,
Inaciga glasa
Iz gosli ne dam!

Iz Teržiča zvemo novico, kam da Kranjec ne gré. Gospod Viktor Pogačnik, ondašnji rojak, ki je pred služil pri tergovstvu v Terstu in Benedkah, in si je prilastil vednost osmerih jezikov, je zdaj v Kalkuti v Indii, v službi pri ondašnji morski luki; njegovo pismo od onod sicer ne obsega vojskinih zadev, pred ko ne zavoljo ukanega molčanja, ampak le domače posebne reči.

Iz Ljubljane 4. nov. — Nj. Ekselencia, c. k. deželni poglavar, gospod grof Chorinsky, so vsled Najvišjega zaukaza od 23. novembra t. l. z razglasom od 29. pr. m. prebivavce krajnske dežele povabili, od tako grozne nesreče zadetim Megunčanom z milimi darovi pomagati.

Novičar iz raznih krajev.

Brati je, da se je prenarodbe v avstrijski civilni pravdi nadjati, ktere potrebo je c. kr. pravosodno ministerstvo neki samo spoznalo, in komisija je postavljena

iz urednikov tega ministerstva, sodnikov in advokatov. — M o g u n š k a nezgoda je v mnogih krajih pazljivost na nevarnost zbudila, ktero zamore smodnik vzrokovati. Začeli so se tedaj že tu in tam posvetovati, kako bi se dalo prihodnje takim nesrečam v okom priti, kolikor je v človeški moči. Pa res! skorej bi bilo misliti, da se je nemila osoda zarotila, da mora po smodniku ljudi in njih premoženje pokončevati. Že zopet imamo tako žalostno novico povedati. 29. novembra zjutraj o poltreh je namreč v Vincennes na Francozkem se v taboru smodnik unel. Drugi dan so našli trupla treh ubitih, 15 družih je bilo pa še zasutih! — Navadno imajo v dotičnih deželah državne zbere v pozni jeseni ali pa perve tedne novega leta. V mnogih državah so že zbrani. Enako so tudi v Parizu 28. nov. postavodajni zbor pričeli, kteremu je grof Morny predsednik. V pričetku zbora, kateri je iz novih voljencov sestavljen, je omenil imenovani predsednik velikosti francozkega cesarstva in veljavnosti, ktero si je ondašna politika v celi Evropi pridobila. Redovne seje bo začel še le 18. januarja 1858 ta zbor, ktereja bo cesar sam odperl. — 29. julija t. l. je poskusil Mazzini po svoji navadi, Italio pod svoj koš spraviti, kar mu je pa spodletelo. V Genovi je bil začetek pa tudi konec tega. On sam je, kakor vselej, peté odnesel, njegove derhali so jih pa v Genovi več zajeli. Višja sodnija v Genovi je 13. nov. izrekla, da se ima zoper 41 teh oslepljencov pravda osnovati, kar se je tudi zgodilo. Ob enem so 8 zapertih izpustili, več družih vdeležencov imenovane prekucijske skušnje je pobegnilo. Zoper 22 teh je izdala sodnija povelje, jih zasledovati in zapreti. Sodna obravnava še ni sklenjena. — Španjska kraljica Izabela je porodila 28. nov. sinčka. Ta prigodek je za celo kraljestvo velike važnosti in Španjolom je zasijalo upanje, da bodo zopet kdaj kralja imeli — če božja previdnost kaj drugega ne sklene z življenjem kraljevega novorojenčka. — V Lizabonu amerianski mačuh zopet huje mori ljudi in tudi visokim ne prizanaša. Tako je zadušil ondašnjega patriarha kardinala, ktereja so 21. nov. z veliko slovesnostjo pokopali. Več kot 30,000 ljudi je iz mesta pobegnilo in bolezen je še dan za dnevom hujsa. — Rusovska armada bo oddala po zmanjšanji 300 oficirjev, 200 tavžent vojakov, 80 tavžent kantonistov, to je, sinov vojakov, ktere država redi in v posebnih šolah uči. — Iz Carigrada pišejo, da je neka kurdiška princeznja, Carga-Hanum, v noči med 10. in 11. oktobra osmerčke rodila, in sicer 5 fantkov in 3 deklice. Silno radi bi o tem še kaj več zvedli. — Iz Srbije beremo v „Agr. Ztg.“: Očitno nekaj tlači vse belogradske prebivavce, nad čimur se tudi tujci spogledujejo. Tudi si ljudje v ušesa šeptajo, da po deželi nikjer ni take dovoljnosti viditi, kakor si nekteri domišljujejo in je o tem tu in tam brati. Prihodnost mora pokazati, pri čem da smo. — Dopisi iz Černe gore od 19. nov. govore: V naši deželici gospoduje strah s plahoto. Kolikor bolj se kak knezov prijatelj s preganjanjem sprotnikov obnaša, toliko večjega poslavljenja je gotov. Pretečeni teden je prejelo 17 ljudi vitežki križ Danielovega reda, med kterimi jih ni malo, kateri si še kervi niso zmili z rok, s kterimi so svoje najbližnje morili. To se piše iz Kotara. Najnovejši časnikarji še groznejše življenje Černogorcov popisujejo. Bodi si brat ali kdor kolj; dosti je, da je ovaden prijateljstva stranke, ki s Turki vleče. Pregnanstvo iz dežele in beraška palica mu je znamenje na herbtu, in srečen, kdor more odtegniti peté iz grozovitih gorá, po kterih skalah se ne razlega nič družega, kakor jok in stok, osumljevanje in izdaja; po kterih moči in gnoji kri umorjenih pešico zemlje, kateri Bog daj kmalo sonce miru in sprave! — Kitajci so se, kakor novičarji pišejo, zapri-segli, kristjane preganjati, bodi si kakor kolj.